

SOSYAL BİLGİLER 5

ANADOLU UYGARLIKLARI

Konu + Soru + Ders Notu

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

- Ülkemiz, **uygarlıkların beşiği** olarak adlandırılmaktadır. Çünkü ülkemiz toprakları üzerinde ve bulunduğu coğrafyada birçok uygarlık kurulmuştur.
- Anadolu'da **Hititler, Frigler, Lidyalılar, İyonlar ve Urartular** kurulmuştur.

- Bunda:
Anadolu'nun iklim şartlarının uygun olması, su kaynaklarının bol olması, toprağın verimli olması, göç ve ticaret yolları üzerinde bulunmaları etkili olmuştur.

HİTİTLER (M.Ö 2000-700)

- Bugünkü Orta Anadolu'da **Kızılırmak çevresinde** kurulmuşlardır.
- Merkezi krallıkla yönetilmişlerdir.
- Başkentleri **Hattuşas** (Boğazköy-Çorum)'tır.

- **Pankuş** adı verilen **soylulardan oluşan bir meclisleri** vardır.
- **Tavananna** adı verilen **kraliçe** de yönetimde etkilidir.
- Dinleri çok tanrılıdır. O nedenle Hitit ülkesi "**Bin Tanrı İli**" olarak adlandırılmıştır.

HİTİTLER (M.Ö 2000-700)

- Tanrıya hesap vermek için yazdıkları **Anal** adı verilen **yıllıklarla** ilk kez tarafsız ve objektif **tarih yazıcılığını** başlatmışlardır.
- Hititler, Sümerlerden öğrendikleri **çivi yazısını** ve Mısırlılardan öğrendikleri **hiyeroglif yazısını** kullanmışlardır.
- Mısırlılarla imzaladıkları **Kadeş Antlaşması** **tarihteki ilk yazılı antlaşmadır.** (M.Ö. 1280)
- **İvriz ve Yazılıkaya Kabartmaları** Hititlere aittir.

HİTİTLER

Mısırlılarla imzaladıkları
Kadeş Antlaşması
tarihteki ilk yazılı antlaşmadır. (M.Ö. 1280)

İvriz ve Yazılıkaya
Kabartmaları
Hititlere aittir.

Hititler, Sümerlerden
öğrendikleri
çivi yazısını ve
Mısırlılardan öğrendikleri
hiyeroglif yazısını
kullanmışlardır.

Tanrıya hesap vermek için yazdıkları
Anal adı verilen yıllıklarla, ilk kez
tarafsız ve objektif tarih yazıcılığını
başlatmışlardır.

Bugünkü Orta Anadolu'da
Kızılırmak çevresinde kurulmuşlardır.
Başkentleri **Hattuşas**
(Boğazköy-Çorum)'tır.

Merkezi krallıkla
yönetilmişlerdir.
Pankuş adı verilen
soylulardan oluşan
bir meclisleri vardır.

Tavananna adı verilen
kraliçe de yönetimde etkilidir.
Dinleri çok tanrılıdır.
"Bin Tanrı İli" olarak bilinir.

Hazırlayan
Zeki
DOĞAN

FRİGLER (M.Ö. 1200-676

- **Sakarya nehri çevresinde** Ankara-Eskişehir civarında kurulmuşlardır.
- Başkentleri **Gordion (Polatlı)**dur.
- **Merkezi krallıkla** yönetilmişlerdir.
- Krallarına **Midas** adı verilirdi.

FRİGLER (M.Ö. 1200-676

- **En önemli geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır.**
Bu nedenle tarım ve hayvancılığa çok önem vermişler,
saban kırana ve öküz öldürene ölüm cezası vermişlerdir.

Püf bilgi:

Geçim kaynakları hukuk sistemlerini etkilemiştir.

- **Kibele** adındaki **bereket tanrıları,**
- **Fibula** adı verilen **çengelli iğneleri,**
- **Tümülüs** adı verilen **yığma mezarları,**
- **Tapates** adı verilen **kilimleri** ile ünlüdürler.

FRİGLER

Tümölüs adı verilen
yığma mezarları,
Tapates adı verilen
kilimleri ile ünlüdürler.

Sakarya nehri çevresinde
Ankara-Eskişehir civarında
kurulmuşlardır.

Başkentleri **Gordion**
(Polatlı)dur.

En ünlü tanrıları **Kibebe**
adındaki
bereket tanrıçasıdır.
Fibula adı verilen
çengelli iğneleri
yapmışlardır.

Merkezi krallıkla
yönetilmişlerdir.
Krallarına,
Midas adı verilirdi.

En önemli geçim kaynakları **tarım** ve
hayvancılıktır. Bu nedenle tarım ve hayvancılığa
çok önem vermişler, saban kırana ve öküz
öldürene ölüm cezası vermişlerdir.

LİDYALILAR (M.Ö.700-547)

- ✓ Ege bölgesinde **Menderes ve Gediz nehri** çevresinde kurulmuşlardır.
- ✓ Başkentleri Manisa yakınlarındaki **Sard**'dır.
- ✓ Toprakları tarım ve hayvancılığa elverişlidir.

LİDYALILAR (M.Ö.700-547)

- ✓ Ticaretle uğraşmışlar, ticareti geliştirmek için **Sard'dan başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan Kral Yolu'nu** yapmışlardır.

- ✓ **Parayı icat ederek** takas usulüne son vermişlerdir.
- ✓ Zengin **maden yataklarını işleyerek zenginleşmişlerdir.**
- ✓ Dinleri çok tanrılıdır.
- ✓ **Orduları paralı askerlerden oluştuğu için** uzun süre yaşayamamışlardır.

LİDYALILAR

İYONLAR (M.Ö. 1200 -546)

- Ege denizi kıyısındaki şehirlerde (**Efes, Milet, Foça, Bodrum, İzmir**) kurulmuşlardır.
- **Polis** adı verilen **şehir devletleri** halinde yaşamışlardır.
- **Siyasi birlik yoktur.**
- **Denizcilikle** uğraşmışlar ve **deniz ticaretinde** ilerlemişler, **Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında koloniler** kurmuşlardır.

İYONLAR (M.Ö. 1200 -546)

- **Özgür düşünce ortamına** sahip oldukları için **bilim ve felsefede gelişmişlerdir.**
- Tarihte **Herodot**, matematikte **Pisagor**, felsefede **Tales**, edebiyatta **Homeros**, tıpta **Hipokrat** o dönemde yetişmiş ünlü bilim adamlarıdır.
- **Artemis Tapınağı, Celsus (Selsus) Kütüphanesi ve Efes Antik Tiyatrosu** İyonlardan günümüze kalan önemli eserlerdir.
- İyonlar, **Fenike alfabesini** öğrenmişler ve bu alfabenin Batı'ya aktarılmasını sağlamışlardır.
- **İlyada ve Odessa destanları** İyonlara ait önemli eserlerdir.

İYONLAR

İyonlar, **Fenike alfabesini** öğrenmişler ve Batı'ya aktarılmasını sağlamışlardır. **İlyada ve Odessa Destanları** İyonlara ait önemli eserlerdir.

Artemis Tapınağı, Celsus Kütüphanesi ve Efes Antik Tiyatrosu İyonlardan günümüze kalan önemli eserlerdir.

Ege denizi kıyısındaki şehirlerde (Efes, Milet, Foça, Bodrum, İzmir) kurulmuşlardır.

Polis adı verilen **şehir devletleri** halinde yaşamışlardır. Siyasi birlik yoktur.

Denizcilikle uğraşmışlar ve deniz ticaretinde ilerlemişler, Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında **koloniler** kurmuşlardır.

Özgür düşünce ortamına **sahip oldukları için bilim ve felsefede gelişmişlerdir**. Tarihte Herodot, **matematikte Pisagor**, **felsefede Tales**, **edebiyatta Homeros**, **tıpta Hipokrat** o dönemde yetişmiş ünlü bilim adamlarıdır.

Hazırlayan
Zeki DOĞAN

URARTULAR (M.Ö. 900-600)

- ✚ Bugünkü **Doğu Anadolu**'da kurulmuşlardır.
- ✚ Başkentleri **Tuşpa (Van)**'dır.
- ✚ **Tarım ve hayvancılık** ile uğraşmışlar, tarımı geliştirmek için **su kanalları ve barajlar** yapmışlardır. Günümüzde de kullanılan **Şamran Kanalı** Urartulardan kalmadır.
- ✚ **Taş işçiliğinde gelişmişler çok sağlam kaleler** yapmışlardır. **Van Kalesi** bunlardan biridir.

URARTULAR (M.Ö. 900-600)

- ✚ **Ölümden sonraki hayata inandıkları** için ölülerini **oda biçiminde yaptıkları mezarlara gömmüşler ve içine eşyalar koymuşlardır.**

Püf bilgi: Bu durum Urartular'da **ahiret inancının** olduğunu gösterir.

- ✚ Madenleri işleyerek **maden işlemeciliğinde** gelişmişlerdir.
- ✚ **Maden işlemeciliği, taş işçiliği ve kale yapımında** ustalaşmışlardır.

URARTULAR

Maden işlemeciliği,
taş işçiliği ve
kale yapımında
ustalaşmışlardır.

Taş işçiliğinde
gelişmişler çok sağlam
kaleler
yapmışlardır.
Van Kalesi
bunlardan biridir.

Bugünkü **Doğu Anadolu**'da
kurulmuşlardır.
Başkentleri **Tuşpa** (Van)'dır.

Tarım ve hayvancılık
ile uğraşmışlar, tarımı
geliştirmek için **su**
kanalları ve barajlar
yapmışlardır.

Günümüzde de kullanılan
Şamran Kanalı
Urartulardan kalmadır.

Ölümden sonraki hayata inandıkları için ölülerini
oda biçimindeki mezarlara gömmüşler ve içine
eşyalar koymuşlardır. Bu durum Urartular'da
ahiret inancının olduğunu gösterir.

SORU 1

Hititler,

- Orta Anadolu'da Kızılırmak yayı içinde kurulmuş ve ekonomilerinin temelini tarım oluşturmuştur.
- Yönetimde kralın yanında "Tavananna" adı verilen kraliçe ve soylulardan oluşan Pankuş meclisi etkili olmuştur.
- Kralın görevleri arasında halka hizmet etmek önemli bir yer tutmuştur.

Bu bilgiler göz önüne alındığında Hititlerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılmaz?

- A)** Kuruldukları bölgenin coğrafi koşullarından etkilenmişlerdir.
- B)** Sosyal devlet anlayışı egemendir.
- C)** Siyasal alanda kadının önemli bir yeri vardır.
- D)** Tam bir demokratik yönetim anlayışı görülmüştür.

SORU 2

Doğu Anadolu bölgesinde Van (Tuşpa) merkez olmak üzere kurulan Urartular, tarımsal faaliyetlerde ileri gitmişlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumu kanıtlar niteliktedir?

- A) Ölümden sonra yaşama inanmaları
- B) Su kanalları ve barajlar kurmaları
- C) Çok tanrılı dinsel inanişâ sahip olmaları
- D) Madenden değerli eşyalar yapmaları

SORU 3

Sakarya ve Kızılırmak Nehirleri'nin suladığı bölgede Gordion merkez olmak üzere verimli alanlara yerleşen Frigler, tarımı korumak amacıyla ağır cezalar içeren kanunlar hazırlamışlardır.

Bu bilgiler göz önüne alındığında Frigler ile ilgili,

- I. Anadolu'nun coğrafi koşullarından etkilenecek ekonomilerini tarıma dayandırmışlardır.
- II. Merkezî yapılanmaya sahip olmuşlardır.
- III. Hukuk sistemlerinin şekillenmesinde ekonomik faaliyetleri etkili olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II**
- B) I ve III**
- C) II ve III**
- D) I, II ve III**

SORU 4

Anadolu, üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır. Göç yolları üzerinde yer alması, ikliminin elverişli olması, su kaynaklarının zenginliği ve verimli tarım alanlarına sahip olması ile dünyanın en önemli yerleşim merkezlerinden biri olmuştur.

Buna göre, Anadolu'nun birçok uygarlığa ev sahipliği yapmasının nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) İklimin insan yaşamına elverişli olması
- B) Su kaynaklarının fazlalığı
- C) Paranın Anadolu'da bulunmuş olması
- D) Tarıma elverişli topraklara sahip olması

SORU 5

Batı Anadolu'da verimli topraklar üzerinde kurulan, ihtiyaçlarından fazla ürün elde edip ticarete ileri giden ve değiş tokuş usulüne son veren Lidyalıların yönetiminde kralın yanında asiller, tüccarlar ve büyük toprak sahipleri de söz sahibidir.

Bu bilgiler göz önüne alındığında Lidyalılar ile ilgili olarak,

- I. Parayı kullanan ilk toplum olduğuna
- II. Siyasal birliklerinin bulunmadığına
- III. Toplumsal alanda eşitsizliğin görüldüğüne

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

CEVAPLAR

1-D 2-B 3-B 4-C 5-B

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni